

تحصیلات تکمیلی

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته باستان شناسی

عنوان:

نقد و بررسی باستان شناختی آخرین دستاوردهای انسان شناسی پیش از تاریخ

استاد راهنما:

دکتر محمد مهدی توسلی

استاد مشاور:

دکتر حامد وحدتی نسب

دانشجو:

علیرضا ابراهیمی ایده لو

شهریور ۱۳۹۱

صلى الله عليه وسلم

بسمه تعالی

این پایان نامه با عنوان " نقد و بررسی باستان شناختی آخرین دستاوردهای باستان شناسی پیش از تاریخ " قسمتی از برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد باستان شناسی توسط دانشجو علیرضا ابراهیمی ایده لو با راهنمایی استاد پایان نامه دکتر محمد مهدی توسلی و مشاوره دکتر حامد وحدتی نسب تهیه شده است. استفاده از مطالب آن به منظور اهداف آموزشی با ذکر مرجع و اطلاع کتبی به حوزه تحصیلات تکمیلی دانشگاه سیستان و بلوچستان مجاز می باشد.

علیرضا ابراهیمی ایده لو

این پایان نامه به عنوان ۴ واحد درسی شناخته می شود و در تاریخ توسط هیئت داوران بررسی و درجه به آن تعلق گرفت.

تاریخ

امضاء

نام و نام خانوادگی

استاد راهنما:

استاد مشاور:

داور ۱:

داور ۲:

نماینده تحصیلات تکمیلی:

تعهدنامه اصالت اثر

اینجانب علیرضا ابراهیمی ایده لو متعهد می‌گردم که مطالب مندرج در این پایان نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این نوشته از آن استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع گردیده است. این پایان نامه پیش از این برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است.

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه سیستان و بلوچستان می‌باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجو: علیرضا ابراهیمی ایده لو

تاریخ و امضاء:

تقدیم بہ:

سپاسگزاری

سپاس بیکران پروردگار یکتا را که به ما هستی بخشید و به طریق خود رهنمونمان ساخت و به هم‌نشینی رهروان انسانیت و علم و دانش مفتخرمان نمود و خوشه چینی از معرفت و علم را روزیمان ساخت. و سپاس از تقدس نام‌های بزرگ و بزرگ‌ترش که همواره آغازگر عبور از اضطراب تجربه‌های مکرر است. سپاس فراوان از استاد عظیم و عزیزم جناب آقای دکتر محمد مهدی توسلی که در دو سال ایام تحصیل و در ضمن انجام مراحل پایان‌نامه همواره از علم و ادب و لطف و محبت و انسانیت ایشان بهره‌مند بوده‌ام و نیز با کمال تشکر از استاد بزرگوام جناب آقای دکتر حامد وحدتی نسب که علاوه بر زحماتی که در مدت تحصیل برای این عزیز داشته‌ام، قبول زحمت در امر استاد مشاور این پایان‌نامه را نیز به عهده گرفته‌اند. همچنین از جناب آقای دکتر مهر آفرین و آقای دکتر داوود صارمی نایینی برای پذیرش داوری این پایان‌نامه سپاس فراوان دارم. و سپاس و قدردانی خود را به گام‌های استوار پدر و دستان پر مهر مادرم تقدیم می‌دارم که همواره پشتیبان و مشوقم بوده‌اند، و همچنین از برادرهای عزیزم به خاطر هم‌فکری و پشت گرمیشان قدردانی می‌کنم. و سپاس بی‌کران از دوستان مهربانم که لحظه لحظه‌ی با هم بودنمان را با تمام وجود دوباره آرزو می‌کنم.

با تشکر علیرضا ابراهیمی ایده لو

چکیده:

دیرین انسان شناسی از موضوعات بسیار جذاب در باستان شناسی است و این علم به مطالعه انسان از دو منظر زیستی و فرهنگی می‌پردازد. باستان شناختی پارینه سنگی از موضوعات پر رمز و راز حیطه مطالعات باستان شناسی و به خصوص انسان شناسی است و تا کنون منابع اندکی از آن به زبان فارسی به تألیف در آمده است. از آن جا که انسان موضوع محوری در این مطالعات است، از دیرباز پرسش های گوناگونی در ذهن پرسشگر بشر جای گرفته که انسان از کجا آمده است؛ منشا او در کجاست؛ آغاز و انجام حضور او در جهان چگونه است؛ پیش از او انسانی به این شکل و با این خصوصیات وجود داشته است؛ چگونه فکر می کرده است؛ چگونه زندگی می کرده است؛ و... . برای درک این پرسش ها، دانشمندان از سده گذشته به طور جدی پای در میدان عمل نهادند و با مطالعات پیوسته و استفاده از شیوه های علمی متداول زمان خود برای یافتن پاسخ، راهی سرزمین ها و قاره های مختلف به ویژه آفریقا شدند. در ایران نیز تلاش های اندکی هرچند ناقص صورت گرفت. امروز جهان همچنان در برابر همان پرسش ها قرار دارد و پاسخ های بدست آمده را هر بار با تردید می نکرد و ارزیابی می کند، اما ذهن پرسشگر او همچنان در شک و تردید است. در این پایان نامه تلاش شده با در نظر گرفتن آن پرسش ها، و با استفاده از واری نتایج مطالعات انجام شده، نگاهی دوباره به انسان شناسی دیرین صورت گیرد. هدف این پژوهش بازبینی آن نتایج با سئوالات جدیدی است که تلاش می کند با پیش فرض پاسخی به نتایج قابل قبول برسد. بنابراین با گردآوری اسناد مکتوب و در دسترس، در اینجا مجدداً آن آثار به نقد درآمده و از طریق مطالعه دوباره آن ها این سؤال اصلی مطرح شده است که، چه رابطه ای می توان میان انواع نخستی های پیش از تاریخ و فناوری های ساخت دست افزارهای سنگی موجود یافت و از سوی دیگر عوامل انقراض نخستی ها و پیدایش انسان مدرن و گوناگونی دست افزارهای سنگی تابع چه شرایطی بوده است. هدف نهایی این پژوهش، تلاش برای تدوین مرجعی نسبتاً کامل از آخرین دستاوردهای علم دیرین انسان شناسی و بازشناسی نقش اقلیم و تطابق های جسمانی در شکل گیری جوامع انسانی پیش از تاریخ است و در پایان کار در خصوص نحوه تطور انسان و رابطه آن با دست افزارهای پیش از تاریخ و چگونگی پیدایش انسان مدرن پیشنهاداتی در قالب جمع بندی پایان نامه ارائه شده است.

واژگان کلیدی: انسان شناسی زیست فرهنگی، انسان شناسی پیش از تاریخ، تطور و تکامل، دوران پارینه

سنگی

فصل ۱: کلیات تحقیق	۱
۱-۱- مقدمه	۲
۲-۱- بیان مسئله و سئوالات اصلی تحقیق	۳
۳-۱- فرضیه‌ها تحقیق	۴
۴-۱- اهداف پژوهش	۵
۵-۱- پیشینه تحقیق	۵
۶-۱- روش تحقیق	۵
۷-۱- موانع و مشکلات تحقیق	۶
فصل ۲: دیرین انسان‌شناسی در نیم قرن اخیر	۷
۱-۲- مقدمه	۸
۲-۲- دیرین انسان‌شناسی و نظریه‌ی تلفیق	۹
۳-۲- تعادل نقطه‌ای	۱۳
۴-۲- درخت تطوری و نمودار شاخه‌بندی	۱۵
۵-۲- پژوهش‌های مولکولی و جایگاه انسان ریخت‌ها	۲۰
۶-۲- افزایش سنگواره‌های انسان ریخت‌ها	۲۱
۷-۲- نخستین دو پاها	۲۲
۸-۲- نخستین ابزارسازان	۲۵
۹-۲- نخستین انسان‌های با اندام مدرن	۲۷
۱۰-۲- ورود به اوراسیا	۲۸
۱۱-۲- نئاندرتال‌ها و خویشاوندانشان	۳۱

- ۱۲-۲ - منشأ انسان‌های مدرن ۳۳
- ۱۳-۲ - دیرین‌انسان‌شناسی به کجا می‌رود؟ ۳۴
- فصل ۳: تاریخچه تحول باستان‌شناسی پارینه‌سنگی در جهان ۳۶
- ۱-۳ - مختصر تاریخچه‌ی باستان‌شناسی پارینه‌سنگی جهان ۳۷
- فصل ۴: فناوری پارینه‌سنگی و تطور انسان ۴۸
- ۱-۴ - نحوه استفاده از ابزار توسط نخستینها و ساخت اولین ابزار سنگی (صنعت اولدووآن) ۴۹
- ۲-۴ - صنعت آشولی ۵۵
- ۳-۴ - فناوری‌های پارینه‌سنگی میانی ۵۸
- ۴-۴ - فناوری‌های پارینه‌سنگی جدید ۶۱
- ۵-۴ - نتیجه‌گیری ۶۲
- فصل ۵: نئاندرتال‌ها، رقابت و منشأ انسان مدرن در لوانت ۶۴
- ۱-۵ - مقدمه ۶۵
- ۲-۵ - لوانت در دوران پارینه‌سنگی میانی ۶۷
- ۳-۵ - بازتاب روابط میان انسان‌های پارینه‌سنگی میانی در داده‌های باستان‌شناختی ۷۰
- ۴-۵ - باریکه لوانت: محلی برای رقابت ۷۳
- ۵-۵ - رقابت: توضیحی برای داده‌های باستان‌شناختی ۷۷
- ۶-۵ - چرا انسان‌های مدرن ابتدائی بین ۸۰ تا ۱۳۰ هزار سال قبل در لوانت ساکن بودند؟ ۷۷
- ۷-۵ - چه بر سر انسان‌های اسخول وقفزه پس از ۸۰ هزار سال قبل آمد؟ ۷۹
- ۸-۵ - چگونه انسان‌های پارینه‌سنگی جدید در ۵۰ هزار سال قبل جایگزین نئاندرتال‌ها شدند؟ ۸۰
- ۹-۵ - در مخالفت با فرضیه رقابت ۸۲

۸۴	۵-۱۰ - نتیجه گیری
۸۶	فصل ۶: پژوهش های اخیر پارینه سنگی در آسیای مرکزی
۸۷	۶-۱ - مقدمه
۸۹	۶-۲ - پارینه سنگی قدیم
۹۴	۶-۳ - تبردستی های ترکمنستان و قزاقستان
۹۵	۶-۴ - نویافته های بقایای انسان ریخت ها از سلونگار، قرقیزستان
۹۷	۶-۵ - خط مویوس
۹۸	۶-۶ - تنوع پارینه سنگی میانی
۱۰۰	۶-۷ - پارینه سنگی جدید در آسیا مرکزی
۱۰۲	۶-۸ - سوال های بدون پاسخ و چشم اندازهای آینده
۱۰۶	فصل ۷: مروری بر پژوهش های پارینه سنگی در ایران، از آغاز تاکنون
۱۰۷	۷-۱ - تاریخچه
۱۲۹	فصل ۸: جمع بندی و نتیجه گیری
۱۳۶	فارسی
۱۳۹	انگلیسی
۱۵۲	واژه ها و اصطلاحات به کار رفته در متن

فهرست اشکال

- شکل ۱-۲- تصویر مجسمه‌های KNM-ER 406 (سمت چپ) و KNM-ER 3733 (سمت راست)..... ۱۱
- شکل ۲-۲- طرح کلی نمودار شاخه بندی نشان دهنده ارتباط بین شاخه های انسانی شناخته شده..... ۱۷
- شکل ۳-۲- نمودار تکاملی انسان با نام درخت تطوری..... ۱۹
- شکل ۴-۲- تصویر مجسمه سیاه از نیم رخ و از روبرو از بقایای به جای مانده استرالوپیته کوس..... ۲۵
- شکل ۵-۲- تصویر از نیم رخ و از روبرو، دو قطعه بسیار خوب کشف شده از سانجیران جاوا..... ۲۹
- شکل ۱-۴- تولیدات تراشه ای ابزار سنگی، نشان دهنده این است که سازنده راست دست است..... ۵۴
- شکل ۲-۴- ابزار آشولی از اوروالغزالی، الف، تبر دستی و ب، ساطور..... ۵۶
- شکل ۳-۴- تکنولوژی لولویز و کار بر روی سنگ مادر..... ۵۹
- شکل ۴-۴- تیغه های کولدار عصر متاخر پارینه سنگی..... ۶۲
- شکل ۱-۵- دره ای از غارهای مونت کارمل، ۱۹۸۶. نمای منطقه تابون، جمال، و غارهای الواد..... ۶۶
- شکل ۲-۵- مدلهای تطوری انسان در دوره پارینه سنگی منطقه لوانت..... ۶۸
- شکل ۳-۵- نقشه نشان دهنده اکثریت مکان‌های پارینه سنگی میانی لوانت..... ۶۹
- شکل ۴-۵- استخوان مجسمه شماره ۵ از آمود..... ۷۱
- شکل ۵-۵- ابزار آلات اواخر دوره موستری از غارقفه از لایه های ۱۵-۲۴..... ۷۲
- شکل ۶-۵- گاهنگاری مکان‌های پارینه سنگی میانی لوانت..... ۷۴
- شکل ۷-۵- تکرار (نمونه های مشخص شده) از بقایای جانوری باقی مانده..... ۷۶
- شکل ۱-۶- نقشه نشان دهنده مکان‌های اصلی پارینه سنگی..... ۸۸
- شکل ۲-۶- مقطع (سکشن) اصلی لایه نگاری چشم‌انگار، جنوبی ترین نقطه تاجیکستان..... ۹۱
- شکل ۳-۶- ابزارهای سنگی لب پریده از کولدارا، تاجیکستان..... ۹۲
- شکل ۴-۶- ابزارهای سنگی بدست آمده از بررسی های سطحی فلات کراسنوودسک..... ۹۴
- شکل ۵-۶- ابزارهای سنگی دارای روتوش دو سویه از سلنگور قرقیزستان..... ۹۶
- شکل ۶-۶- نمودار خلاصه شده گاه نگاری اکثر سایت های مهم باستان شناسی در آسیای مرکزی..... ۱۰۴

فصل ۱:

کلیات تحقیق

باستان شناسی دوره پارینه سنگی به دوره ای اطلاق می شود که از نظر زمانی از ۲/۵ میلیون تا ۱۸ هزار سال پیش را در بر گرفته و در این دوره پیدایش نوع انسان بر اساس سنگواره ها مشهود است. و علم دیرین انسان شناسی نیز علمی است که به مطالعه ی فرهنگ و وضعیت جسمانی انسان در دوره پارینه سنگی می پردازد. حال در این پژوهش مساله باستان شناسی پارینه سنگی در ایران و جهان بررسی و پرداخته شده و موضوع تکامل و تطور مورد پژوهش قرار گرفته است. به نحوی که بتوان سئوالات و فرضیه های پایان نامه را مورد بررسی قرار داد.

موضوع پایان نامه نگارنده مطالعه نقد و بررسی باستان شناختی آخرین دستاوردهای انسان شناسی پیش از تاریخ است که حاصل این کوشش در هشت فصل ارائه شده است:

نمونه های مباحث مورد مطالعه فصل های این پژوهش تشکیل شده است از :

فصل (۱) کلیات تحقیق

فصل (۲) دیرین انسان شناسی در نیم قرن اخیر

فصل (۳) باستان شناسی پارینه سنگی جهان

فصل (۴) فناوری پارینه سنگی که شامل دست افزارهای سنگی انسان در طول دوران پارینه سنگی که در این

فصل به شناخت و معرفی صنایع سنگی پرداخته شده و مساله تطور انسان بررسی گردیده است

فصل (۵) نئاندرتال ها، رقابت و منشا انسان مدرن در لوانت

فصل (۶) پژوهش های اخیر در پارینه سنگی آسیای مرکزی

فصل (۷) مروری بر پژوهش های پارینه سنگی ایران از آغاز تا کنون

فصل (۸) جمع بندی و نتیجه گیری

نگارنده به کاستی ها و نواقص این تحقیق کاملاً اذعان داشته و بالطبع از رهنمودها و ارشادات متخصصین فن خشنود خواهد شد.

۲-۱- بیان مسئله و سئوالات اصلی تحقیق

تاکنون منابع اندکی در خصوص پژوهش های انسان شناسی پیش از تاریخ به فارسی تألیف شده است. این در حالی است که انسان شناسی از زمره پویاترین و جذابترین علوم بشری است که اساس باستان شناسی پارینه سنگی^۱ بر آن استوار است. در واقع پارینه سنگی آن بخش از تاریخ انسان را در بر می گیرد که انسان-سنگ را به منزله ابزاری برای رفع نیاز خود به کار برد. این دوران به طور تقریبی از ۲/۵ میلیون سال پیش همزمان با کاربرد سنگ توسط انسان ریخت های شکارورز آغاز شده و با پایان دوران پلیستوسن و آغاز هولوسن و پیدایش کشاورزی و تولید غذا، حدود ۱۰ هزار سال پیش، به پایان می رسد. دوره پارینه سنگی خود به پارینه سنگی کهن، میانی و نوین تقسیم می شود. پارینه سنگی کهن از حدود ۲/۵ میلیون سال پیش آغاز و تا ۲۵۰ هزار سال پیش به طول انجامید که با پیدایش ابزارهای قله‌ای و بسیار ساده همراه بوده است. نخستین های انسان ریخت به نام استرالوپیتکوس^۲، هومو هابیلیس^۳ و هومو ارکتوس^۴ متعلق به دوره پارینه سنگی قدیم هستند. قدیمی ترین صنعت ساخت دست افزار در این دوران صنعت ابزارهای قله ای اولدوایی (بر گرفته از دره اولدوان در تانزانیا) نام دارد. پس از آن صنعت ساخت ابزارهای دو رویه و تبرهای دستی صنعت آشولی پدیدار شد. - پارینه سنگی میانی از حدود ۲۵۰ هزار سال پیش آغاز و تا ۴۰ هزار سال پیش ادامه یافت. این دوره همراه با ظهور نوع انسان نئاندرتال بوده و با پیدایش انسان کرومانیون به پایان می رسد. فرهنگ موستری شناخته شده ترین فرهنگ این دوره است. این دوره صنعت لوالوا در ساخت دست افزارهای سنگی ابداع شد. پارینه سنگی نوین از ۴۰ هزار تا ۱۰ هزار سال پیش را در بر گرفته و با پیدایش انسان مدرن همراه است. در این دوره برای نخستین بار هنر وارد زندگی انسان مدرن شده است. از شواهد آن می توان نقاشی های دیواری، آلات موسیقی و زینت آلات کوچک احتمالاً برای تزئین لباس و بدن، ساخت مجسمه هایی از جنس استخوان و عاج ماموت از جمله کهن ترین ونوس را برشمرد. از این دوره ابزارهای استخوانی فراوانی بر جای مانده است. صنایع سنگی گوناگون و سنت های فراوان ساخت دست افزارهای سنگی در این دوره نشان از پیچیدگی ذهن بشر و به دنبال آن زندگی او دارد. از جمله سنت ساخت دست افزار این دوره اوریناسی و احمری و در ایران بارادوستی نام دارند. گوناگونی و تنوع صنایع سنگی در اواخر این دوره که فراپارینه سنگی نیز نامیده می شود، به اوج خود رسید که با ساخت ریز ابزارهایی چون انواع ریز ابزارهای هندسی همراه بود. با توجه به این مسئله مشاهده می

^۱ - paleolithic

^۲ - Australopithecus

^۳ - Homo habilis

^۴ - Homo erectus

شود که در تمامی ادوار پارینه سنگی انسان ها با توجه به میزان پردازش مغزی خود موفق به ساخت دست افزارهایی شده‌اند و در ادامه با بروز شرایط اقلیمی مختلف قادر به ادامه حیات نبوده و سازنده نوع ابزارها از صحنه روزگار محو شده و فقط آن هایی که در شرایط تطابق با محیط قرار گرفته و احتمالاً با بروز تغییرات ژنتیکی لازم موفق به ادامه حیات شده که نشان دهنده اصل تنازع بقاع می باشد و این موضوع موجب افزایش و پردازش بهتر مغزی در آن‌ها شده است. سپس، در ادامه موجب ساخت گونه های جدید از دست افزارها سنگی و صنعت دست افزارها پدید آمده است که در آخر این دوره صنعت جدیدی از ابزارهای سنگی که همراه با نوع انسان مدرن بوده را به همراه داشته است. این پایان نامه می‌کوشد تا با گردآوری آخرین دستاوردهای علمی جهان در این خصوص به سئوالات ذیل پاسخ دهد:

۱- چه رابطه ای میان انواع نخستی های پیش از تاریخ و فناوری‌های ساخت دست افزارهای سنگی

وجود داشته است؟

۲- چه عواملی در حفظ و یا انقراض گونه‌های مختلف نخستی ها نقش داشته‌اند؟

۳- پیدایش انسان مدرن معلول چه عواملی بوده است؟

۴- گوناگونی‌های مشاهده شده در دست افزارهای سنگی معلول چیست؟

۳-۱- فرضیه‌ها تحقیق

۱. به نظر می‌رسد در هر دوره از ادوار پارینه سنگی، نخستی های آن عصر به تبع ظرفیت‌های مغزی خود نوع خاصی از دست افزارها را تولید کرده‌اند.

۲. رقابت با گونه‌های مشابه نخستی ها بر سر منابع محیطی، و هم چنین تغییرات اقلیمی نقش تعیین‌کننده‌ای در حفظ و یا انقراض گونه‌ها داشته‌اند.

۳. مهم‌ترین عامل در پیدایش انسان مدرن بروز تغییرات ژنتیکی لازم برای کاربری بهینه از توان مغزی در سازش با محیط بوده است.

۴. به نظر می‌رسد پتانسیل مغزی و فشارهای محیطی از زمره عوامل تعیین‌کننده در گوناگونی‌های مشهود در دست افزارهاست.

۴-۱- اهداف پژوهش

۱. تلاش برای تدوین مرجعی نسبتاً کامل از آخرین دستاوردهای علم دیرین انسان شناسی.
۲. بازشناسی نقش اقلیم و تطابق‌های جسمانی در شکل‌گیری جوامع انسانی پیش از تاریخ.
۳. پیدا کردن رابطه دست افزارهای سنگی در دوران‌های مختلف در این پژوهش.

۵-۱- پیشینه تحقیق

گستره مرزهای امروزی ایران در مجاورت برخی از شناخته شده ترین محوطه های پارینه سنگی جهان قرار گرفته است. در غرب و در کوه‌های زاگرس عراق محوطه شانیدار که توسط سولکی کاوش شده بزرگ‌ترین مجموعه انسان نئاندرتال واقع شده است. در شمال غرب و در آناتولی تعداد زیادی محوطه پارینه سنگی قدیم، میانی و جدید و در رأس آن غار کاراین که کاوش آن توسط پرفسور قلیچ کوکتن بوده با بقایای منتسب به انسان عصر پلیستوسن میانی قرار گرفته و همچنین محوطه معروف دمانیسی در گرجستان با داده های منتسب به حضور نوع خاصی از انسان راست قامت و در شمال شرق محوطه های پارینه سنگی واقع شده در ازبکستان و ترکمنستان که بی شک شناخته شده ترین آن‌ها محوطه تشیک تاش در ازبکستان که توسط الکائیکف کاوش شده است که در آن جمجمه یک کودک نئاندرتال کشف شده است. شایان ذکر است محوطه های مذکور، از جمله اماکنی هستند که در آن‌ها بقایای فسیلی انسان کشف شده است. نکته بسیار حائز اهمیت در خصوص باستان شناختی پارینه سنگی ایران این است که به جز معدودی استثناء تقریباً هیچ‌کدام از محوطه های پارینه سنگی کاوش شده در ایران دارای بقایای انسانی نبوده‌اند. از جمله موارد این استثناء می‌توان به محوطه های بیستون که توسط کارلتون کون، قبه، وزمه توسط بیگلری و اشگفت گاوی توسط سامنر بررسی و توسط روزنبرگ کاوش شد اشاره نمود. گرچه دلایل مختلف زیست محیطی و اقلیمی می‌توانند در شکل‌گیری این شرایط مسئول باشند، کم بودن تعداد محوطه پارینه سنگی کاوش شده در ایران را می‌توان مهم‌ترین عامل در نظر گرفت.

۶-۱- روش تحقیق

روش تحقیق و گردآوری اطلاعات در این پایان‌نامه به صورت کتابخانه‌ای (اسنادی) بوده است. در این روش اساس تحقیق بر گردآوری اطلاعات مورد نیاز از مقالات معتبر به روز است. بدین صورت که کلیه اطلاعات

ومنابع مورد نیاز برای نگارش فصول با استفاده از فیش برداری از این مقالات صورت گرفته ، و از اطلاعات حاصل، در جای مناسب استفاده شده است.

۷-۱- موانع و مشکلات تحقیق

از موانع و مشکلات این پژوهش، نپرداختن به صورت کامل به محوطه های پارینه سنگی دیگر نقاط جهان از جمله کشورهای هند، پاکستان و ترکیه می باشد که به دلیل محدود بودن صفحات نگارش پایان نامه بر اساس قانون دانشگاه، از آن ها صرف نظر شده است.

فصل ۲:

دیرین انسان شناسی در نیم قرن اخیر

صرف نظر از برخی نظریه‌های خرافی درباره‌ی پایان جهان در آغاز سده‌ی بیستم (که در حقیقت یادآور این است که سرشت خرافه‌جوی انسان از آغاز تاریخ گسترده‌اش ذره‌ای تغییر نکرده است)، پایان سده‌ی حاضر این مزیت را دارد که به ما فرصت می‌دهد تا پژوهش‌های تطور زیستی انسان را در ۵۰ سال گذشته بررسی و ارزیابی کنیم. علم دیرین‌انسان‌شناسی قدمتی بیش از ۹۰ سال دارد، و می‌توان شروع آن را با وجود برخی ملاحظات، به پژوهش‌های «یوهان بلومباخ»^۱ در اواخر سده‌ی هجدهم و کشف نئاندرتال از غار «فلدهوفر»^۲ در نیمه‌ی دوم سده‌ی نوزدهم بازگرداند. البته بایستی این نکته را در نظر داشت که دانش به مفهوم فعلی آن تنها پس از جنگ جهانی دوم ظاهر شده است. برای نمونه تا میانه‌های دهه‌ی ۱۹۲۰ عمده دستاویز «ریموند دارت»^۳ (کاشف نخستین انسان ریخت از آفریقای جنوبی) برای منتسب کردن جمجمه‌ی «تانگ»^۴ به گونه‌های انسانی همچنان معطوف به اصول زیبایی‌شناختی و استناد به تناسبات در جمجمه‌ی نمونه‌ی مکشوفه بود. جالب اینکه تقریباً در همان زمان «هنری فرفیلد اُسبورن»^۵ به راحتی عنوان می‌کرد که تطور موجودات بر پایه‌ی مدل نردبان متعالی شونده‌ی ارسطوست؛ بدون اینکه با مخالفتی در سطح جوامع علمی مواجه گردد. (Osborn, 1922: 134-143) آنچه باعث شد که چنین نظریه‌هایی در نهایت به زباله‌دان تاریخ انداخته شوند و این دوره‌ی زمانی با نام دوره‌ی کهن دیرین‌انسان‌شناسی شناخته شود، نه مطالعات و کشفیات سنگواره‌های انسانی، بلکه پذیرفتن هر چند دیرهنگام اصول نظریه‌ی تطوری توسط دیرین‌انسان‌شناسان بود. پذیرش نظریه‌ی تطور داروینی در دیرین‌انسان‌شناسی، که از آن با نام «نظریه‌ی تلفیقی» یاد خواهیم کرد، به گسترش و رخنه‌ی این اندیشه دست‌کم در کشورهای انگلیسی زبان انجامید و تأثیر سودمندی در زدودن افسانه‌ها و تفکرات نادرست رایج، پیرامون علم تطور انسان داشت، هر چند متأسفانه نظریه‌ی تلفیقی نیز مانند مذهب به تعصب کشیده شد. تعصبی که سنگینی آن نیم سده است که علم منشأ انسان را تحت شعاع خود قرار داده است. بنابراین داستان دوره‌ی جدید علم دیرین‌انسان‌شناسی، داستان تلفیق نظریه‌ی تطوری داروینی با دیرین‌انسان‌شناسی است که خود سپس عاملی جهت شکستن تابوهای بسیار گشت. به همین دلیل نیمه‌ی نخست این مبحث بیشتر به اندیشه‌ها و نظریات پیرامون سنگواره‌های یافت شده‌ی انسانی پرداخته تا خود

^۱ -Johann Blumenbach

^۲ -Feldhofer

^۳ -Raymond Dart

^۴ -Taung

^۵ -Henry Fairfield Osborn

سنگواره‌ها، امید که پژوهشگرانی که دیرین‌انسان‌شناسی را بیشتر بر گرفته از کشفیات سنگواره‌ها می‌دانند مرا خواهند بخشید.

۲-۲- دیرین‌انسان‌شناسی و نظریه‌ی تلفیق^۱

به دنبال بازیابی اهمیت قوانین مندل در سال ۱۹۰۰ میلادی، زیست‌شناسی تطوری وارد سه دهه‌ی طولانی شد که «ارنست مایر^۲» از آن به عنوان دوران هرج و مرج یاد می‌کند. در این بازه‌ی زمانی، نظریه‌های بسیاری درباره‌ی تطور ظاهر شدند، هرچند تنها تعداد کمی از آن‌ها با نظریه‌ی انتخاب طبیعی که داروین آن را ساز و کار اصلی برای تغییر تطوری می‌دانست، همراه بودند. دیرین‌انسان‌شناسان آن زمان، به این جدال‌های زیست‌شناسان همچون تماشاگرانی منفعل می‌نگریستند، چرا که آن‌ها بیشتر مصرف‌کننده‌ی نظریه‌های تطوری بودند تا تولیدکننده‌ی آن‌ها. هرچند که می‌توان عنوان کرد که انفعال دیرین‌انسان‌شناسان در شرایطی که بحث‌ها و جنجال‌های اساسی بر سر نظریه‌ی تطور جریان داشت شاید عملی خردمندانه بوده باشد. (Mayr, 1982) در سال‌های ۱۹۳۰ گروهی از دانشمندان ژنتیک ریاضی مانند «فیشر^۳» و «هالدین^۴» در انگلستان و «رایت^۵» در آمریکا یک مبانی کمی برای نظریه‌ی تلفیق بنیان‌گذاری کردند. اصول بنیادی نظریه‌ی تلفیق در بین سال‌های ۱۹۳۷ و ۱۹۴۴ در سه کتاب مهم ژنتیک‌شناسی برجسته «تئودور دابژانسکی^۶»، «ارنست مایر» پرنده‌شناس و «جرج گایلورد سیمپسون^۷» دیرین‌انسان‌شناس به طور صریح بیان شد. هر یک از این کارشناسان مسئله را از نقطه نظر خود واکاوی کردند (دابژانسکی بر روی ژن‌ها، مایر بر روی گونه‌ها و سیمپسون بر روی رده‌بندی). با این همه (شاید با بی میلی) این سه بیان کردند که تطور، معلول تغییرات از یک نسل به نسل بعد در فراوانی ژن‌هاست و انتخاب طبیعی نقش تعیین‌کننده‌ای در این باره ندارد. هر کدام از این دانشمندان وقوفی کامل به ذات ناهمگن طبیعت داشتند که خود در نهایت تحت بسته‌هایی که ما از آن‌ها به عنوان «گونه» یاد می‌کنیم، ظاهر شده است، که البته تشخیص این گونه‌ها در عمل کاری بس دشوار است. این دانشمندان آگاه بودند که این حقیقت با ویژگی اصلی نظریه‌ی تلفیق که ریشه در پیوستگی دارد، ناسازگار است.

(Haldane, 1924–1932)

^۱ -Evolutionary Synthesis

^۲ - Ernst Mayr

^۳ -R.A. Fisher

^۴ -J.B.S. Haldane

^۵ -Sewall Wright

^۶ -Theodore Dobzhansky

^۷ -George Gaylord Simpson